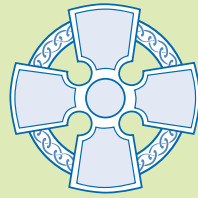

YR EGLWYS
YNG NGHYMRU

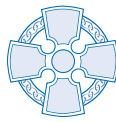

THE CHURCH
IN WALES

Ein Galwad Gristnogoli Ofalu am y Greadigaeth

Yng nghysgod y bygythiad cynyddol hwn yn sgil newid yn yr hinsawdd a difodiant rhywogaethau, mae Cristnogion yn aiddarganfod yn yr ysgrythurau, y neges graidd sy'n galw arnom i ofalu am y greadigaeth.

Oherwydd ein pryder a'n cyfrifoldeb dwfn dros greadigaeth a phobl Duw, rhaid i ni nodi:

- y rhybudd moel gan gymuned wyddonol y byd mai dim ond 9 mlynedd sydd ar ôl i ddynoliaeth gael cyfle da i atal cynhesu gan 1.5 gradd.
- bod cynhesu y tu hwnt i 1.5 gradd yn fygythiad i ddyfodol y ddynoliaeth, ac y bydd hyd yn oed cynhesu i'r lefel honno yn dinistrio bywoliaeth pobl ddirifedi ledled y byd.
- y bydd cynhesu y tu hwnt i 1.5 gradd yn cael effaith andwyol ar fioamrywiaeth ein planed.

Mae rhagor o wybodaeth am y wyddoniaeth sy'n gysylltiedig â chynhesu 1.5 gradd a newid yn yr hinsawdd yn <https://www.ipcc.ch/sr15/>

Yng nghysgod y bygythiad cynyddol hwn yn sgil newid yn yr hinsawdd a difodiant rhywogaethau, mae Cristnogion yn ailddarganfod yn yr ysgrythurau, y neges graidd sy'n galw arnom i ofalu am y greadigaeth. Mae Pumed Nod Cenhadaeth y Cymun Anglicanaidd yn lleisio'r rheidrwydd hwn "i ymdrechu i ddiogelu uniondeb y greadigaeth a chynnal ac adnewyddu bywyd ar y ddaear". Rydym wedi'n galw i ofalu am mai 'Eiddo'r Arglwydd yw'r ddaear a'i llawnder, y byd a'r rhai sy'n byw ynddo' (*Salmau 24.1*). Mae Duw yn ymhyfrydu yn y byd a greodd (*Genesis 1.31*) sy'n ymateb i Dduw mewn mawl (*Salmau 96. 11-12; Eseia 6.3; Eseia 47.20; Salmau 150.6*). Rydym yn cydnabod llun a delw Duw nid yn unig ynom ni ein hunain (*Genesis 1.27*), ond ar bob creadigaeth sy'n datgelu Duw i'w hun (*Salm 19. 1-4*) ac i ninnau (*Rhufeiniaid 1.20*).

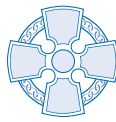
Perthynas a chyfrifoldeb

Mae pennod gyntaf Genesis yn disgrifio Duw yn creu dynioliaeth ac yna'n creu anifeiliaid tir eraill ar y chweched diwrnod, gan ddarparu llystyfiant iddynt oll i'w fwyta (*Genesis 1. 24-30*). Mae'r gwraidd Hebraeg a rennir gan Adda ac adama yn ein hatgoffa o'r berthynas hon: lluniwyd Adda o lwch y tir a chafodd fywyd trwy anadl Duw (*Genesis 2.7*) ynghyd â phob anifail arall (*Salmau 104. 29-30*).

Eto, rhoddir cyfrifoldeb arbennig hefyd i bobl ofalu am y greadigaeth. Wedi ein gwneud ar ddelw Duw fe'n gelwir i 'lywodraethu ar' y greadigaeth (*Genesis 1.26*); i ofalu amdani fel y mae Duw yn ei wneud, i wasanaethu a chadw'r Ddaear, yn ôl cyfieithiad o'r geiriau Hebraidd yn Genesis 2:15, ac yng ngoleuni Arglwyddiaeth Crist, i roi ein bywydau mewn gwasanaeth i'r hyn sydd yn ein gofal.

Gwrthod y cyfrifoldeb a cham-drin y Ddaear

I gydnabod y cydberthnasau hyn, sefydlodd Duw gyfamod gofal gyda 'phob creadur byw o bob math' (*Genesis 9.16*), ond mae pobl 'wedi torri'r cyfreithiau, wedi newid y deddfau a diddymu'r cyfamod tragwyddol. Am hynny fe 'ysir y wlad gan felltith' (*Eseia 24. 5-6*). Ac felly, roedd y Ddaear yn galaru (*Jeremeia 12.4, Hosea 4. 1-3*) a rhagwelwyd dydd pan ddeuai'r Meseia gan adnewyddu'r greadigaeth a chyfiawnder a barn yn nheyrnas dynoliaeth (*Eseia 1. 1-9*). Mae Cristnogion yn cydnabod i'r diwrnod hwn wawrio gydag ymgnawdoliad Crist.

Cymod yng Nghrist

Mae'r gwaith o gymodi yng Nghrist yn berthnasol i'r holl greadigaeth, fel y mae Sant Iwan yn ein hatgoffa: 'Carodd Duw y byd gymaint nes iddo roi ei unig Fab'. Fel yr esbonia Sant Paul 'a thrwyddo ef, ar ôl gwneud heddwch trwy ei waed ar y groes, i gymodi pob peth ag ef ei hun, y pethau sydd ar y ddaear a'r pethau sydd yn y nefoedd' (*Colosiaid 1.20*). Daw Iesu â'r heddwch hwnnw gyda'r byd naturiol (*Marc 1.13*) fel y proffwydodd Eiseia. Mae'n ein galw i fyw mewn cytgorod â'r greadigaeth trwy ymddiried yn Nuw ar gyfer ein hanghenion sylfaenol, gan ymwrthod â'r ysfa i feddiannu (*Mathew 6. 24-34*), ac ymateb i'r alwad i gyfiawnder drwy garu ein cymydog.

Adnewyddu dynoliaeth; adfer y greadigaeth

Mae'r greadigaeth yn 'disgwyl yn daer' i'r ddynoliaeth ymateb i alwad Crist i'w 'rhyddhau' (*Rhufeiniaid 8. 19-21*). Am hynny byddwn yn byw mewn nefoedd newydd a daear newydd lle bydd Duw unwaith eto'n preswyllo gyda dyn (*Datguddiad 21. 1-3*) a bydd creadigaeth doreithiog yn darparu ei ffrwythau i bawb (*Datguddiad 22.2*). Fel Cristnogion, byddwn yn gweddïo ar Dduw 'deled dy deyrnas, gwneler dy ewyllys, megis yn y nef, felly ar y ddaear hefyd'. Gwnawn hyn drwy Ffydd yng Nghrist gan rym yr Ysbryd, a thrwy hynny gallwn rannu yn y dasg lawen o lunio'r amgylchedd naturiol i ddwyn cyfiawnder a haelioni sy'n datgelu Cariad y Crëwr.

Yr angen i ymateb i newid yn yr hinsawdd

Gelwir arnom fel pobl i ofalu am y greadigaeth ac am ei gilydd, ac eto rydym yn gyfrifol am achosi newid hinsawdd sy'n niweidio'r ddwy elfen fel ei gilydd. Mae dinistrio cynefinoedd, y cynnydd yn nymheredd y ddaear a'r tywydd hynod eithafol yr ydym yn ei weld yn dileu'r byd a grëwyd trwy gariad Duw, ac yn llesteirio Ei allu i adlewyrchu a chyfleu'r cariad hwnnw, yn ogystal â'i allu i gefnogi ffyniant pobl. Yn yr un ffordd, mae newid yn yr hinsawdd yn fater o gyfiawnder cymdeithasol sy'n effeithio'n gynt ac yn fwyaf difrifol ar y tlotaf yn ein byd. Mae ein galwad i garu ein cymydog yn mynnu ein bod yn gweithredu, ac os yw'r Eglwys am ddwyn eraill i gyfrif, rhaid inni osod trefn ar ein problemau ein hunain yn gyntaf.

Ein hymateb cenedlaethol: Cynnig y Corff Llywodraethol 2021

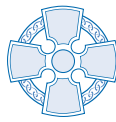
Yn Ebrill 2021, pasiodd y Corff Llywodraethol gynnig i ddatgan Argyfwng Hinsawdd fel a ganlyn:

Rydym yn cydnabod bellach fod angen ymateb byd-eang buan ac ar frys i gynhesu byd-eang.

Mae'r ffaith fod atebion helaeth ar gael i liniaru'r argyfwng hinsawdd yn rhywbeth i'w groesawu, gan gynnwys technoleg adnewyddadwy, opsiynau ar gyfer trafndiaeth gynaliadwy ac adeiladau di-garbon.

Rydym yn cefnogi penderfyniadau llywodraethau, cynghorau a sefydliadau ledled Cymru i basio cynigion sy'n datgan bod yna argyfwng hinsawdd ac sy'n gosod targedau allyriadau di-garbon net ar gyfer eu hardaloedd lleol.

Trwy gynllun gweithredu, dylem ymdrechu i gyrraedd sefyllfa o allyriadau di-garbon net ar gyfer gweithgareddau'r Eglwys yng Nghymru cyn gynted ag y bo'n ymarferol bosibl.

Ymhellach, gofynnodd y Corff Llywodraethol i Gorff y Cynrychiolwyr baratoi cynllun gweithredu, i'w ystyried gan y Corff Llywodraethol yn ei gyfarfod yn Ebrill 2022 neu cyn hynny, sy'n nodi sut y gall yr Eglwys yng Nghymru yn ei chyfanrwydd gyrraedd sefyllfa allyriadau di-garbon net erbyn 2030 neu cyn gynted ag y bydd hi'n ymarferol bosibl wedi hynny.

Pam datgan Argyfwng Hinsawdd?

Mae Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru wedi addunedu y bydd y gwledydd yn cyrraedd sefyllfa 'ddi-garbon' erbyn 2050. Hyd yn oed os nad yw'r Eglwys yng Nghymru yn gwneud unrhyw beth, bydd rhaid i ni newid ein hagwedd tuag at yr amgylchedd yn sylweddol, yn enwedig o ran defnyddio ynni a thrafnidiaeth dros y 30 mlynedd nesaf.

Mae llawer o lywodraethau (yn cynnwys Llywodraeth Cymru), cynghorau a sefydliadau wedi mynegi'r bwriad hwn drwy ddatgan argyfwng hinsawdd.

Mae trafodaethau gyda Mainc yr Esgobion, y Pwyllgor Sefydlog a Chorff y Cynrychiolwyr yn cefnogi'r farn y dylai'r Eglwys, fel Eglwys gyfan, wneud ymrwymiad pendant a rhwymol i gyrraedd sefyllfa lle nad yw ein gweithgareddau'n ychwanegu at allyriadau byd-eang. Di-garbon net yw'r term a ddefnyddir ar gyfer hyn yn aml. Gellir diffinio di-garbon net fel **cydbwysu'r swm o nwyon tŷ gwydr a allyrrir gyda'r allyriadau cyferwerth sydd naill ai'n cael eu gwrthbwysu neu'n cael eu dal a'u storio.** (<https://www.edie.net/definition/Net-zero/232>)

Mewn geiriau eraill, mae cyflawni sefyllfa ddi-garbon net yn golygu, er y byddwn ni'n dal i gynhyrchu rhywfaint o allyriadau nwyon tŷ gwydr o bosibl, y bydd y rhain yn cael eu gwrthbwysu gan fesurau eraill.

Mae'r datganiad Argyfwng Hinsawdd yn ffordd o wneud yr ymrwymiad hwn.

Beth sydd wedi'i gynnwys yn y Datganiad a'r Cynnig?

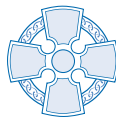
Mae datganiad Prydain yn gwneud tri pheth:

1. Mae'n cydnabod bod y byd yn wynebu canlyniadau difrifol iawn os nad yw newid yn yr hinsawdd yn cael ei reoli yn y dyfodol. Trwy wneud hynny, mae'n derbyn bod yna dystiolaeth aruthrol o wyddoniaeth.
2. Mae'n rhoi ein gair y byddwn yn gweithio tuag at statws net ddi-garbon.
3. Mae'n ein hymrwymo i greu Cynllun Gweithredu i helpu'r eglwys gyfan i ystyried sut y gellir gwireddu ein bwriadau a beth fydd hyd yr amserlen.

Beth sy'n digwydd nawr?

Mae Corff y Cynrychiolwyr wedi ymrwymo adnoddau i sicrhau datblygiad y Cynllun Gweithredu. Bydd hyn yn cynnwys gweithio gyda'r eglwys ar bob lefel yn enwedig Pwyllgorau Eco-eglwysi ac Eco-esgobaethau i ddatblygu cynllun Gweithredu. Rhagwelir y bydd dau weithgor yn cael eu sefydlu i gefnogi'r gwaith hwn:

- **HYB Di-garbon yr Eglwys yng Nghymru:** bydd yr hyb yn casglu gwybodaeth gan yr eglwys gyfan, yn nodi heriau allweddol, yn hyrwyddo'r agenda ac yn cysylltu pobl

ledled yr Eglwys a thu allan i ddatblygu'r ymateb. Yn y bôn, bydd yr HYB yn nodi beth sydd ei angen arnopr (breuddwydio breuddwydion). Byddai'r Hyb mae'n debyg yn datblygu allan o'r grŵp CHASE gyda mewnbwn cryf gan dimau'r Eco-Eglwysi a'r Eco-Esgobaethau.

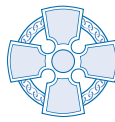
- **LAB Di-garbon yr Eglwys yng Nghymru:** bydd y lab yn creu atebion i'r heriau (technegol ac ariannol), yn datblygu gwybodaeth ac arweiniad. Bydd yn cysylltu ag eraill sy'n mynd i'r afael â'r un heriau i ddysgu ar y cyd. Yn y bôn, bydd y LAB yn meddwl am sut i gael yr hyn sydd ei angen (gwireddu breuddwydion).

Beth fydd ffocws y Cynllun Gweithredu?

Bydd y Cynllun Gweithredu yn cael ei gwblhau a'i gyflwyno gerbron y Corff Llywodraethol ym mis Ebrill 2022 – flwyddyn ar ôl y datganiad hwn. Bydd cymeradwyaeth y Corff Llywodraethol yn anogaeth rymus i bob rhan o'r Eglwys yng Nghymru. Bydd y Cynllun Gweithredu'n pennu'r dyddiad targed ar gyfer cyflawni sefyllfa ddi-garbon.

Bydd y Cynllun Gweithredu yn nodi camau gweithredu yn seiliedig ar y 'groes o blaid yr hinsawdd' sydd ynghlwm a bydd yn mynd i'r afael â'r meysydd allweddol canlynol:

1. **Lleihau'r galw am bŵer:** Lleihau gwres a goleuadau yn ein holl adeiladau yn sylweddol; byddai hyn yn golygu gosod goleuadau LED, mesurau i leihau drafft, inswleiddio ac ati.
2. **Defnyddio'r math cywir o bŵer:** Defnyddio mathau newydd o wres trydanol a gynhyrchir yn gynaliadwy. I gyflawni hyn bydd angen i gyflenwadau cadarn fod ar waith a gall gynnwys cyfleusterau cynhyrchu ynni adnewyddadwy ar dir yr eglwys.
3. **Teithio'n ysgafn:** Teithiau a chludiant staff, gwirfoddolwyr a phlwyfolion i newid o geir petrol/diesel i ddefnyddio technoleg ar gyfer cyfarfodydd ac ati. Lleihau teithio rhyngwladol.
4. **Gwell defnydd o'n tir:** Gwella bioamrywiaeth ar draws ein hystâd drwy 'wrthbwyso' gan gynnwys plannu coed ar dir yr eglwys.
5. **Cymrodoriaeth Ddi-garbon:** ystyried y bwyd a'r ddiodyd a rannwn gan adeiladu ar ein gwaith Masnach Deg.
6. **Hyrwyddo'r agenda ddi-garbon yn y cymunedau a wasanaethwn.**
7. **Polisi Buddsoddi.**

YR EGLWYS YNG NGHYMRU – GWEITHREDU DROS DDYFODOL DI-GARBON

Gellir defnyddio'r 'groes o blaid yr hinsawdd' yn sail i'r eglwys yn ei chyfanrwydd gynllunio a meddwl am y camau y gellid eu cymryd i gyrraedd sefyllfa ddi-garbon net.

	<p>GWEITHREDU AR I FYNY</p> <p><i>Cael effaith ehangach</i></p> <p>Lobio'r rhai sydd mewn grym</p> <p>Dylanwadu ar wneuthurwyr penderfyniadau</p> <p>Eiriolwr dros weithredu</p>	
<p>GWEITHREDU TUAG ALLAN</p> <p><i>Gweithio gyda'n partneriaid</i></p> <p>Arwain drwy esiampl</p> <p>Gweithio gydag enwadau eraill</p> <p>Rhannu profiad</p>	<p>GWEITHREDU TUAG I MEWN</p> <p><i>Rhoi ein tŷ mewn trefn</i></p> <p>Hyfforddi ein pobl</p> <p>Mesur ein perfformiad</p> <p>Gosod polisiâu newydd</p> <p>Gwneud penderfyniadau di-garbon</p> <p>Prynu ynni</p> <p>Cyfleoedd cynhyrchu ynni</p> <p>Defnyddio/Uwchraddio adeiladau</p> <p>Teithio a Thrafnidiaeth</p>	<p>GWEITHREDU TUAG ALLAN</p> <p><i>Gweithio gyda'n partneriaid</i></p> <p>Trafod gyda rhwydweithiau</p> <p>Dysgu gan eraill</p> <p>Siarad â chymdogion</p>
	<p>GWEITHREDU AR I LAWYR</p> <p><i>Helpu'r rhai sy'n dibynnu arnom</i></p> <p>Cymorth ac arweiniad i eraill</p> <p>Grantiau ac Ariannol</p> <p>Polisiâu i annog newid</p>	